

boekbesprekingen

X,
BBC Broadcasting Research Annual Review number XVII.
London, Libbey, 1971, 110 blz.

Het doel van *BBC Broadcasting Research Annual Review*, het zeventiende jaarlijkse overzicht van het kijk- en luisteronderzoek van de BBC, is het ter beschikking stellen van een selectie van opmerkelijke studies of gegevens die een ruim publiek zouden kunnen interesseren. Het begint met een overzicht van de kijktrends gedurende 1990, waarbij voor het eerst aandacht wordt besteed aan het publiek van satelliettelevisie. Vervolgens wordt aandacht besteed aan luisterpatronen tijdens de jaren tachtig. Andere interessante hoofdstukken behandelen de media-aandacht voor de Golfoorlog, kijkpatronen bij vrouwen en het beeld van de wetenschap in drama.

BBC Broadcasting Research Annual Review is een goede bron van informatie over specifiek recent onderzoek. Het is daarom een goed referentiewerk voor departementale bibliotheken.

K.R.

F. STEIER (Red.),
Research and reflexivity.
London, Sage, 1991, 257 blz.

De anthologie *Research and reflexivity* bespreekt de implicaties van de sociaal constructivistische benadering van onderzoek, dat wil zeggen: de opvatting dat 'as inquirers and researchers, we create worlds through the questions that we ask coupled with what we and others regard as reasonable responses to our questions'. Deze stelling impliceert dat we in feite construeren wat we

beweren te 'vinden'. Centraal in deze studie staat de notie 'reflexiviteit'. Dit begrip werd geleend van G.H. Mead, die ermee verwijst naar het op zichzelf terugprojecteren van zijn eigen ervaringen.

De verschillende essays behandelen onder meer verscheidene van de theoretische problemen die hiermee gepaard gaan; het verkrijgen van reflexiviteit in de onderzoekspraktijk en andere methodologische vraagstukken.

Research and reflexivity is erg gespecialiseerd en daarom ongeschikt voor studenten. Wie echter als onderzoeker of projectleider betrokken is bij grote researchprojecten, zal in dit boek interessante en uitdagende stellingen vinden.

K.R.

L. COREMANS,

L'adaptation filmique. Du conteso à cadaveri eccellenti.

Bern, Peter Lang, 1990, 227 blz.

Coremans' *L'adaptation filmique* is het eerste boek dat verschijnt bij Peter Langs nieuwe reeks *Regards sur l'Image*. Met deze studie zet de auteur de zoektocht verder naar een semiotische theorie van de filmadaptatie; een zoektocht die Irmela Schneider met haar studie 'Der Verwandelte Text. Wege zu einer Theorie der Literaturverfilmung' (Tübingen, Niemeyer, 1981) een tiental jaar voordien reeds op gang bracht.

In een eerste hoofdstuk biedt Coremans enkele theoretische analyse-instrumenten aan. Vervolgens brengen het tweede en het derde hoofdstuk een klassieke tekstvergelijking van één film met één roman, nl. Francesco Rosi's 'Cadaveri Eccellenti', een verfilming

van L. Sciascia's 'Il Conteso'.

Het theoretisch gedeelte vermengt op een nogal verwarrende wijze verschillende vaak onverzoenbare theoretische begrippen (Metz, Barthes na S/Z, Kristeva, ...), maar stoelt uiteindelijk vnl. op Metz' klassieke Franse structuralistische ideeën. De aanpak veronderstelt dus o.m. een a-historisch en meestal gesloten (geno)tekst begrip met eenduidige relaties tussen 'signifiants' en 'signifiés'. Op die manier wordt de studie van de filmadaptatie en de intertekstualiteit met tien jaar teruggeplaatst in de tijd. Ook het zoeken naar enige systematiek op basis van een vergelijking van één film met één roman is hoogst problematisch. De talloze tik- en taalfouten en de Italiaanse citaten zonder vertaling maken het de lezer verder ook niet gemakkelijker.

P.C.

H. VREEKAMP,

Free-lance journalistiek. Leidraad voor beginnende free-lance journalisten en adviseurs in public relations.

's Gravenhage, Vuga, 1989, 208 blz.

Iemand die free-lance journalist wil worden, moet meer zijn dan een goed journalist. Een free-lancer is een zelfstandige. Hij krijgt te maken met contracten, onderhandelingen, sociale zekerheid, kredieten, BTW-plicht, kortom, alles waarmee elke beginnende zelfstandige te maken krijgt.

Free-lance journalistiek, geschreven door een free-lance journalist, behandelt zowel de zakelijke als de creatieve kant van het free-lance bestaan. Hoewel het boek gericht is op beginnende free-lancers in Nederland kan het zeker ook nuttig zijn voor Vlaamse (toekom-

stige) free-lancers. De wetgeving mag dan verschillend zijn in de twee landen, de problemen voor de beginnende zelfstandige blijven dezelfde. Trouwens, in een beperkt medialandschap als het Vlaamse kan het voor een zelfstandig journalist zeer nuttig zijn om te zien welke mogelijkheden er zijn bij de Noorderburen.

M.W.

D.E. MORRISON,
Television and the Gulf War.
London, John Libbey, 1992, 100 blz.

Ph.M. TAYLOR,
War and the media, propaganda and persuasion in the Gulf War.
Manchester, Manchester University Press, 1992, 338 blz.

De universiteit van Leeds in Engeland heeft duizenden en duizenden uren 'media coverage' van de Golfoorlog op video gezet. Voor dit onderzoek kreeg het instituut heel wat subsidies. Omdat de sponsors wilden weten wat er met hun geld gebeurde, was de universiteit verplicht snel voor enkele publikaties te zorgen. *Television and the Gulf War* van Morrison is dan ook weinig meer dan een soort voorsmaakje van wat er in de toekomst met het verzamelde materiaal zal gebeuren. Het biedt in de eerste plaats een overzicht van het analysemateriaal dat het team in Leeds heeft verzameld.

War and the media, propaganda and persuasion in the Gulf War van Taylor daarentegen is één van de eerste grondige analyses van de Golfoorlog die is verschenen. 'De rol van de media tijdens de Golfoorlog' blijkt uiteindelijk

drie grote krachtlijnen te hebben gehad. Eerst is er de niet aflatende inspanning van beide strijdende zijden om de (Westerse) publieke opinie met propaganda te bestoken, ten tweede hebben de media een belangrijke invloed gehad op de perceptie van die oorlog en tenslotte, en dat is de belangrijkste conclusie, hebben de media tijdens deze oorlog wellicht voor het eerst ook een actieve rol gespeeld. Het feit dat vooral dan CNN vrijwel de hele oorlog live heeft uitgezonden, heeft het verloop van het conflict in niet geringe mate beïnvloed. Met de Golfoorlog is het punt bereikt waarop de wetenschap van de media één van de meest maatschappelijk relevante studiedomeinen is geworden.

J.V.D.B.

C. VOS,
Het verleden in bewegend beeld. Een inleiding in de analyse van audiovisueel materiaal.
Houten, De Haan, 1991, 199 blz.

Het verleden in bewegend beeld is als inleiding in de analyse van audiovisueel materiaal - hoofdzakelijk film en televisie - voornamelijk bestemd voor historici en sociale wetenschappers, immers, 'steeds meer historici en sociale wetenschappers weten de weg te vinden naar die beeldarchieven, maar de wetenschappelijke omgang met die duizenden kilometers film en band blijkt niet makkelijk'. Om deze historici binnen te leiden in deze materie heeft Vos zijn tekst in drie delen ingedeeld: (1) audiovisuele analyse; (2) audiovisuele media en geschiedenis en (3) basismateriaal voor de analyse. Een mooi opzet, maar met de uitwerking valt Vos grotendeels tus-

sen twee stoelen in. Vooral in het eerste deel overloopt hij zo'n onaanzienlijk aantal benaderingen van film en televisie, dat het voor een 'leek' weleens verwarrend zou kunnen overkomen. Daar hij blijkbaar tegelijk zoveel mogelijk stromingen aan bod wil laten komen, en toch kritisch wil blijven, komt hij wel eens in ademnood. Voor een inleiding geeft hij allicht te weinig informatie over elke stroming om zijn kritiek duidelijk te maken aan de 'leek', en voor de gevorderden zijn er te weinig nuances om het echt interessant te doen worden. Dit neemt niet weg dat *Het verleden in bewegend beeld* heel wat verdiensten heeft, niet in het minst omdat het wijst op het belang van audiovisueel materiaal in zowel het maatschappelijke leven als de (sociale) wetenschappen.

K.V.D.V.

R. EBERT en G. SISKEL,
The future of the movies. Interviews with Martin Scorsese, Steven Spielberg, and George Lucas.
Kansas City, Andrews & McMeel, 1991, 116 blz.

Ebert en Siskel, in de Verenigde Staten bekend als filmcritici op tv, interviewden voor een tv-special Martin Scorsese, Steven Spielberg en George Lucas. Naast de oeuvres van de respectievelijke cineasten, kwamen vooral de twee volgende problemen - waar de drie cineasten zeer om begaan zijn - aan bod: (1) zal de komst van HDTV de toekomst van de film(vertoning) zoals we die nu kennen, in gevaar brengen, en (2) wat gebeurt er met de oude klassieke en minder klassieke films en ons

aller culturele erfenis die zij representeren. Waar Ebert en Siskel eerder negatief over het lot van de film en de preservatie ervan lijken te denken, vertonen de cineasten eerder een positief denkbeeld. Wat er ook van zij, erg diepgaand is het allemaal niet. De enige verdienste van *The future of the movies* lijkt erin te liggen dat het een relatief breed publiek kennis doet maken met de initiatieven die de voornoemde cineasten op touw hebben gezet om zowel oude films beter te doen preserveren als om de filmtechniek steeds verder te ontwikkelen. Daarenboven zullen alle royalties die *The future of the movies* zal opleveren, worden geschonken aan de Film Foundation, een organisatie die het preserveren van oude films bevordert. Een goede zaak weliswaar.

K.V.D.V.

R.M. FRIEDHOFF en W. BENZON,
Visualisation.
Oxford, Freedman, 1991, 215 blz.

Visualisation onthult de verbluffende mogelijkheden om met behulp van computers dingen in beeld te brengen die men normaal niet te zien krijgt: de werking van de hersenen bijvoorbeeld, de cosmos, de aarde vanuit de ruimte, mathematische theorieën, het ontwerpen van wolkenkrabbers, het manipuleren van kunstwerken enz. Door computers in te schakelen bij het maken van reclamespotjes, documentaires en amusementsprogramma's, is men in staat eender welk domein visueel toegankelijk te maken voor een groot publiek. *Visualisation* legt haarfijn uit hoe men daarbij te werk gaat en welke

techniek daaraan te pas komt, m.a.w. hoe video en computers met elkaar verstrengeld geraken. Fotografische informatica-hoogstandjes.

G.C.

P. WOMBELL,

Photovideo : photography in the age of the computer.

London, Rivers Oram Press, 1991, 160 blz.

In dezelfde trend als Friedhoffs en Benzons 'Visualisation' wordt in *Photovideo* in uiteenlopende bijdragen de lezer getoond wat er mogelijk is als men beelden met een computer 'behandelt', hoe men van Margareth Thatcher John Major kan maken, hoe de tanks op het Tiananmen-plein, van te ver gefilmd, werden bijgewerkt, hoe het samenspel van computers en fototoestellen de scud-raketten feilloos op de Iraakse bunkers afstuurde of hoe videokunst tot stand komt. *Photovideo* biedt heel wat interessante gegevens inzake de informatisering van de traditionele media en de mogelijkheden om foto- en videobeelden (en dus ook nieuws) te manipuleren. Na lectuur van *Photovideo* kan de lezer niet anders dan nog sceptischer zijn ten overstaan van de 'bewijskracht' van beelden.

G.C.

P. UTZ,

Today's video : equipment, setup and production.

New Jersey, Prentice Hall, 1992, 2de ed., 617 blz.

De auteur heeft met het omvangrijke werk *Today's video* een handleiding geschreven voor wie graag bij een televi-

siezonder aan de slag wil. Hij gaat er van uit dat tv-stations vooral mensen nodig hebben die iets kunnen doen met video (en niet zozeer de impact ervan op de maatschappij hebben bestudeerd) en dus de techniek meester zijn. Zonder dat hij enige voorkennis veronderstelt, legt hij van A tot Z uit wat tv en video is en hoe het werkt. Tekeningen, foto's, miniglossary's onderaan, reminders, bondige definities en een uitgebreide index zorgen ervoor dat de lezer niet verloren loopt in de massa informatie die hij te verwerken krijgt. Wie werkelijk aan de slag wil, zal aan *Today's video* een serieuze kluit hebben, maar men wordt ook niet zomaar tv-maker, de anderen hebben aan *Today's video* het meest als praktisch technisch naslagwerk.

G.C.

S.H. RIGGINS, (Ed.),

Beyond Goffman. Studies on communication, institution, and social interaction.

Berlin, Mouton de Gruyter, 1990, 456 blz.

Beyond Goffman (nr. 96 in de reeks 'Approaches to Semiotics') is een verzameling van originele teksten rond het theoretische en empirische erfgoed van Erving Goffman. De meeste auteurs nemen een kritisch standpunt in t.a.v. Goffmans ideeën, zonder daarom afbreuk te doen aan zijn bijdrage tot de wetenschap. Het eerste deel is een kritische multidisciplinaire analyse van Goffmans theoretische werk (symbolisch interactionisme, fenomenologie, het begrip 'social situation', ...) en de relaties tussen zijn werk en recente stro-

mingen in de sociale wetenschappen (semiotiek, postmodernisme, feminisme, ...). In het tweede deel van *Beyond Goffman* worden zijn inzichten uit diverse empirische studies onder de loep genomen, en worden hun mogelijke toepassingen uitgebreid. Een interessante kritische ode aan de duizendpoot Erving Goffman (+ 1982).

G.C.

S. HALL,

Het minimale zelf en andere opstellen.
Amsterdam, Sua, 1991.

Ofschoon ondertussen werkzaam aan de Open University, zal Stuart Hall's naam wel altijd verbonden blijven aan het Centre for Contemporary Studies in Birmingham. Hij kan immers de 'founding father' worden genoemd van de cultural studies traditie. Ofschoon op zich reeds prestigieus, doet deze identificatie toch nog afbreuk aan de veelzijdigheid en constante theorievorming waarvan Hall altijd heeft getuigd. *Het minimale zelf en andere opstellen* geeft hiervan een goede dwarsdoorsnede. Het toont hoe Hall - met 'cultuur', 'ervaring', 'ideologie' en 'hegemonie' als centrale begrippen - heeft getracht vat te krijgen niet alleen op de relatie media-samenleving maar ook op de opkomst van nieuw rechts en de nieuwe tijden waarin we leven als ook op vraagstukken van burgerschap, identiteit en etniciteit.

De theoretische onderbouwdheid van zijn werk laten de lezer toe de concrete analyses niet alleen te appreciëren maar ze ook als aanleiding te gebruiken voor een reflectie over de eigen situatie en samenleving.

Het is te hopen dat deze eerste (en overigens uitstekende) Nederlandse vertaling Hall's werk voor een ruim Nederlandstalig publiek toegankelijk maakt.

H.V.D.B.

J. GERSTLE,

La communication politique.
Paris, PUF, 1992, 128 blz.

La communication politique biedt een zeer algemeen overzicht van wat 'politieke communicatie' wordt genoemd. De auteur rekent hieronder niet alleen verkiezingscommunicatie, maar ook overheidsvoorlichting. Opmerkelijk is dat ook aandacht wordt besteed aan 'politieke aspecten' van communicatie, met name het probleem van de toegang tot de media voor de gewone burger.

Door zijn volledigheid is *La communication politique* een goede inleiding. Door zijn beknoptheid is het ook niet meer dan dat.

J.V.D.B.

G.R. SEMIN en K. FIEDLER (Eds),
Language, interaction and social cognition.

London, Sage, 1992, 262 blz.

Voor *Language, interaction and social cognition* hebben de redacteurs een aantal teksten verzameld rond het thema taal en sociale cognitie. De relatie tussen beide wordt als dialectisch gezien: taal structureert onze kennis van de sociale werkelijkheid, maar tegelijk wordt taal gegenereerd vanuit sociale en culturele ontwikkelingen. Sociale interactie is hierbij de intermediërende factor. Drie verschillende loci van analy-

se worden onderscheiden : 1) de cognitieve eigenschappen van sociale categorieën, 2) in hoeverre taal een reflectie is van sociale interactie en 3) hoe mensen strategisch omgaan met deze categorieën in het overbrengen van een bepaalde boodschap. De veertien bijdragen zijn opgedeeld in vijf groepen met, onder andere, aandacht voor de relaties tussen sociale categorieën en de sociale werkelijkheid, voor de rol van de taal in het formuleren en doen voortbestaan van stereotypen, voor feitelijke communicatie en voor de impact van perspectiviteit.

Het hoge niveau van de artikelen draagt zeker bij tot de kwaliteit van het boek, maar vergt van de lezer een serieuze voorkennis van domein en terminologie.

H.V.D.B.

H. BOUWMAN, P. NELISSEN en M. VOUIJS,

Tussen vraag en aanbod. Optimalisering van de informatievoorziening.

Amsterdam, Otto Cramwinckel Uitgever, 1991, 196 blz.

Tussen vraag en aanbod is een bundeling van de inleidingen en papers van het congres 'Sommatie' van 1991, met als thema 'Informatievoorziening: Adres onbekend'.

De artikelen zijn ondergebracht in drie delen. In een eerste deel staat de afstemming tussen het informatieaanbod en de informatievraag centraal. Deel twee gaat nader in op het gebruik van informatietechnologie om de kloof tussen vraag en aanbod te overbruggen. Ten slotte wordt nagegaan hoe de informatieoverdracht tussen zender en

ontvanger op de meest effectieve wijze kan verlopen.

Het geheel van teksten behandelt zowel theoretische inzichten als concrete onderzoeksgegevens. Ook wordt het geheel benaderd vanuit verschillende wetenschappelijke invalshoeken. Zo komen niet alleen communicatiewetenschappelijke aspecten aan bod, maar ook informatietechnologische, pedagogische en psychologische aspecten.

Tussen vraag en aanbod is zeker geen allesomvattend werk, maar het levert een vrij goed beeld van de complexe relatie tussen de informatievraag en het informatieaanbod.

C.F.

O. BOYD-BARRETT en D.K. THUS-SU,

Contra-flow in global news. International and regional news exchange mechanisms.

London, John Libbey, 1992, 150 blz.

Contra-flow in global news behandelt evenals het McBride Rapport in 1980 de uitwisseling van nieuws in de wereld. In het boek worden vooral UNESCO-onderzoeken over nieuwsuitwisseling besproken. Het doel van het werk is een beschrijvend overzicht te geven van nieuwsuitwisselingsmechanismen, en dat op vlak van de doelstellingen, de managementstructuren, de nieuwshouders, de klanten en de middelen. De auteurs zijn erin geslaagd deze doelstelling op een zeer overzichtelijke manier te bereiken. Een minpunt is wel dat de meeste gegevens betrekking hebben op de periode 1987-1990 - de auteurs wijzen hier trouwens zelf op - en dus soms niet meer juist zijn.

C.F.